

Геннадій Дедурін

*Харківський національний університет внутрішніх справ,
м. Харків, Mason81@ukr.net*

ТАКТИКА І СТРАТЕГІЯ БІЛОРУСЬКИХ ХРИСТИЯНСЬКИХ ДЕМОКРАТІВ У П РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ

Католицизм на теренах Білорусі почало поширюватися ще з XIV ст. З того часу Костьол глибоко інтегрувався у білоруську спільноту, намагаючись оперативно та ефективно реагувати на виклики часу. Свої стосунки із суспільством Костьол завжди будував на засадах християнського вчення.

Проте під впливом певних факторів (державно-конфесійної політики, ступеню поширення конфесії і її впливу на маси, секуляризації суспільства, загострення тих чи інших проблем тощо) можуть виникати проблеми, які безпосередньо або опосередковано стосуються Костьолу та змушують його представників поринути у вир суспільно-політичного життя.

Перша білоруська католицька організація – Християнсько-демократична злучнасць виникла у Петрограді у 1917 р. Біля її витоків стояли ксьондзи Ф. Абрантович та Л. Хвецька [4, с. 332]. Вже в першій партійній програмі БХДЗ, що побачила світ у 1920 р. йшлося: «Що стосується Батьківщини нашої – Білорусі, Х. Демократична злучнасць хоче, щоб вона була цілою, неділимою і вільною» [3, с. 65].

Після Ризького миру між Польщею і Радянською Росією, з огляду на релігійну нетерпимість більшовиків, саме у західнобілоруські землі було перенесено основний акцент діяльності християнських демократів, новим центром яких стало Вільно [2, с. 184]. Протягом 1921 – 1926 рр. БХДЗ істотно еволюціонувала. З католицької організації переважно релігійного характеру, до кінця позначеного терміну, вона перетворилася на повноцінну політичну партію з домінуванням національних інтересів над вузькоконфесійними.

Під час розколу білоруського національного руху, який відбувся в середині 20-х рр., через активізацію у Західній Білорусі більшовицького підпілля, християнські демократи ще чіткіше окреслили свої цілі, інтерпретуючи будь-які спроби пошуку вирішення білоруської проблеми у рамках політичної системи Польщі або СРСР як національну зраду, що віддаляє єдино вірне рішення проблеми – створення незалежної Білої Русі. Цим, лідери БХД (з 1926 р.) викликали неабияке незадоволення католицької церковної ієрархії. Боротьба між польською та білоруською тенденціями у Костьолі на теренах Західної Білорусі, спостерігалася протягом всього міжвоєнного часу.

У 1930-х рр., після розгрому Громади та пов'язаних з нею організацій, БХД виходить на лідируючі позиції у білоруському русі. І в цей час ставлення її лідерів (В. Годлевського, А. Станкевича, Я. Позняка) до питання про характер білоруської державності, залишалося незмінним.

В середині 1930-х рр. А. Станкевич став ініціатором перетворення БХД у Білоруське народне об'єднання (БНА) [1, с. 71], яке мало на меті згуртувати всі, на той час ще не розгромлені, білоруські партії і організації. Таке рішення було ухвалене внаслідок тривалих внутрішньопартійних дискусій. Частина ксьондзів, зокрема і В. Годлевський, не поділяли поглядів А. Станкевича і після реорганізації залишили лави партії.

Створення БНА стало логічним завершенням еволюції БХД, наслідком якої стало перетворення її у самостійну світську політичну партію, що прагне до консолідації білоруського суспільства на ґрунті боротьби за реалізацію концепції ідеї незалежної держави. Звичайно, реалізація її була надто проблематичною, враховуючи настрої, що переважали у польській правлячій

верхівці, яка після смерті Ю. Пілсудського, остаточно зробила вибір на користь національної асиміляції білорусів.

Упродовж усього міжвоєнного періоду за діяльністю білоруських християнських демократів уважно спостерігала як державна, так і костьольна влада. Для польських урядовців була неприпустимою діяльність ксьондзів спрямована на пробудження національної самосвідомості серед білорусів-католиків, тоді як представників віленської курії неабияк дратувало бажання білоруських ксьондзів білорусизувати Католицьку церкву у Західній Білорусі. Проте це не завадило християнським демократам стати однією з найбільш впливових політичних сил у білоруському національному русі II Речі Посполитої, прискоривши формування у білоруському суспільстві, незалежно від конфесійних вподобань, «уявленої спільноти» модерної білоруської нації.

Список використаних джерел

1. Дедурін Г. Адам Станкевич – ідеолог і практик білоруського національного руху у II-ій Речі Посполитій // Збірник Харківського історико-філологічного товариства. – Т. 13. – Х., 2009.
2. Латышонак А. Гісторыя Беларусі ад сярэдзіны XVII да пачатку XXI ст. / Беласток – Вільня: Беларускае Гістарычнае Таварыства, 2010.
3. Праграма Уставы хрысціянскай дэмакратычнай злучнасці беларусаў // Веснік БДУ. – 1994. – №3.
4. Ярмусік Э. Каталіцкі касцёл і нацыянальныя праблемы XX ст. (на матэрыяле Беларусі) // Хрысціянства у гістарычным лёсе беларускага народа. – Гродна: ГрДУ ім. Я. Купалы, 2008.